

Parlement, politie en justitie

De volksvertegenwoordiging stelt de wetten vast, de regering voert ze uit, en de rechterlijke macht controleert of iedereen zich eraan houdt. Dat de parlementaire enquête naar de opsporingsmethoden van justitie en politie gaandeweg spannender werd, komt mede omdat aan het licht kwam dat het met deze scheiding der machten niet goed is gesteld. Zonder adequate wetgeving stelde de uitvoerende macht haar eigen regels. Met de commissie-Van Traa trachtte de Tweede Kamer nu om haar primaat te herwinnen en opnieuw de regels te stellen, waarbinnen politie en justitie de misdaad effectief kunnen bestrijden.

Daarbij gaat het om de pakkans; het andere element van bestrijding, de strafmaat, blijft in de enquête buiten beschouwing. Een grotere pakkans leidt ertoe dat van een kilo ingevoerde drugs gemiddeld een groter deel 'verloren' gaat. Dat betekent een kostenverhoging voor de crimineel. Is de omstreden 'IRT-methode' nu een effectieve wijze van bestrijding? De methode bestaat uit het infiltreren in een organisatie waarbij de informant ook zelf partijen drugs op de markt brengt, met als doel om zo informatie te verkrijgen die gebruikt kan worden om de gehele organisatie op te rollen. Dit is in principe een goedkope wijze om aan informatie te komen. Willekeurig patrouilleren in de haven op zoek naar een drugstransport levert veel meer voor niets aangehouden auto's op. En als het al lukt om zo een drugstransport te onderscheppen, dan zijn alleen de uitvoerders gepakt. De kosten die dit voor de organisatie oplevert, zijn veel geringer dan wanneer ook leidinggevenden achterhaald kunnen worden. In feite gaat het om het uitgooien van een kleine vis, om later een grote te vangen. Een econoom had het kunnen bedenken.

De problemen waar de methode toe heeft geleid, zijn tweërlei. De eerste vraag is ethisch van aard: mag de kleine vis worden uitgeworpen? In principe mag de overheid natuurlijk niet hetzelfde doen als de organisatie die ze tracht te bestrijden. De autoriteiten die de wetten vaststellen en bewaken, worden geacht zich er ook zelf aan te houden. Strikte handhaving van deze norm maakt het echter bijzonder moeilijk om criminele organisaties te bestrijden, op het moment dat die steeds professioneler gaan werken. De nadruk die de vorige minister van Justitie op het gevaar van de georganiseerde misdaad legde, heeft een sfeer geschapen waarin velen tot de opvatting kwamen dat de prijs van morele zuiverheid te hoog zou worden. Een ander ethisch probleem is, of het uitwerpen van de vis zelf moreel aanvaardbaar is vanwege de mogelijke gevolgen voor anderen. Om deze reden zullen weinigen de 'IRT-methode' willen gebruiken om de handel in vuurwapens te bestrijden. In het geval van soft drugs lijkt dit argument overigens moeilijk vol te houden, als tegelijkertijd de consumptie in koffieshops gedoogd wordt.

Een tweede vraag is, of de methode wel zo effectief werkt als de bedoeling was. Wordt de 'grote vis'

ook inderdaad gevangen? Wanneer de politie met informanten werkt, dan ontstaat een principaal-agent situatie. De politie heeft als doel het oprollen van een criminele organisatie, terwijl de informant/agent veel geld wil verdienen. Aanvankelijk is het verhandelen van informatie dus in beider belang. Echter, zodra de informatie leidt tot het oprollen van de organisatie, is de informant zijn bron van inkomsten kwijt. Daar heeft hij natuurlijk geen belang bij. Bovendien neemt de macht van de informant in de loop van het proces toe. De verhouding geeft aan de politie de verplichting om zijn leven niet in gevaar te brengen, en de enige die de informatie heeft om dit gevaar te kunnen beoordelen is... de informant zelf. De enquête-commissie heeft aan het licht gebracht dat de informant op die manier zelfs invloed kreeg op hetgeen er in het parlement besproken werd.

Wanneer de commissie met aanbevelingen komt over de te hanteren methoden bij misdaadbestrijding, is het te hopen dat men een helder onderscheid tussen de ethische en praktische bezwaren tegen de 'IRT-methode' hanteert. Het is aan de volksvertegenwoordiging om te bepalen wat ethisch aanvaardbaar is, terwijl de 'bedrijfsvoering' een zaak is van politie en Openbaar Ministerie. Mochten die er niet in slagen om dit effectief te doen, bij voorbeeld omdat men in een 'principaal-agent val' trapt, dan kan de Kamer de regering daar achteraf op aanspreken.

Daar houdt de verantwoordelijkheid van de Kamer echter niet op. Als de drugshandel effectief bestreden wordt, dan leidt dat tot een kostenverhoging voor criminele organisaties. Dat is voor die organisaties lastig en zal in sommige gevallen hun einde betekenen. Maar omdat de prijselasticiteit van de vraag, hoewel zeker op de lange termijn niet te verwaarlozen, laag is, kan de kostenverhoging vaak worden afgewenteld op de consument en blijft de drugshandel bestaan. Intensieve bestrijding leidt dan niet zozeer tot een afname van de afzet, maar tot hogere prijzen. Wil men de drugshandel werkelijk terugdringen, dan moet niet alleen gekeken worden naar het aanbod, maar ook naar de vraag naar drugs.

Het is voor de overheid echter zeer moeilijk om hier invloed op uit te oefenen. Het afdwingen van een consumptieverbod is in de praktijk ondoenlijk en ook ongewenst; daarvoor is een ware politiestaat nodig. De consumptie van drugs wordt ook meer beïnvloed door maatschappelijke normen en waarden. De overheid zou kunnen trachten een klimaat te scheppen waarin de behoefte aan druggebruik niet groot is, of waarin mensen op een verantwoordelijke wijze met drugs omgaan zodat gebruik niet snel leidt tot verslaving. Wanneer het zo lukt om de vraag te laten afnemen, zal een kostenverhoging voor de aanbieders ook leiden tot een afname van de omzet van de drugshandel in Nederland.

E.S. Pelle